

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова Експертної комісії

**Українського інституту
національної пам'яті**

**з питань визначення належності
об'єктів**

**до символіки російської
імперської політики**

Віктор

БРЕХУНЕНКО

29.11. 2023 р.

**Фаховий висновок щодо належності
назви міста Червоноград Львівської області
до символіки російської імперської політики**

Нормативно-правова підстава експертизи: частина 2 статті 6 Закону України «Про засудження та заборону пропаганди імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» № 3005-IX від 21 березня 2023 р. із змінами, внесеними Законом № 3097-IX від 03.05.2023 р.; підпункт 17-3 пункту 4 Положення про Український інститут національної пам'яті, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.11.2014 № 684 «Деякі питання Українського інституту національної пам'яті»; Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії», затверджене Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України від 25.07.2023 № 399 «Про затвердження Положення про Експертну комісію Українського інституту національної пам'яті з питань реалізації норм Закону України "Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії"» із

змiнами, внесеними згiдно з Наказом Міністерства культури та інформаційної політики України № 429 від 15.08.2023 № 429, Наказ Українського інституту національної пам'яті від 05.10.2023 № 35 «Про утворення Експертної комісії з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики».

Визначення термінів у розумінні статті 2 Закону:

російська імперська політика (російська колоніальна політика) – система заходів, що здійснювалися органами управління, збройними формуваннями, політичними партіями, недержавними організаціями, установами, підприємствами, групами чи окремими громадянами (підданими) Російської імперії, Російської республіки, Російської держави, Російської Соціалістичної Федеративної Радянської Республіки, Російської Радянської Федеративної Соціалістичної Республіки, Союзу Радянських Соціалістичних Республік, Російської Федерації, спрямованих на підкорення, експлуатацію, асиміляцію Українського народу;

пропаганда російської імперської політики – публічна глорифікація або виправдання російської імперської політики, поширення інформації, спрямованої на виправдання російської імперської політики, а також публічне використання продукції, що містить символіку російської імперської політики, публічне заперечення злочинів (репресивних заходів) проти Українського народу;

русифікація – складова російської імперської політики, спрямована на нав'язування використання російської мови, пропагування російської культури як вищих порівняно з іншими національними мовами та культурами, витіснення з ужитку української мови, звуження українського культурного та інформаційного простору;

символіка російської імперської політики – символіка, що включає, у тому числі, назви населених пунктів, яким присвоєні назви подій, пов'язаних із реалізацією російської імперської політики, назви російських міст та інших географічних, історичних та культурних об'єктів Російської Федерації, що не пов'язані безпосередньо із захистом політичних, економічних, культурних прав Українського народу, розвитком української національної державності,

науки, культури або з культурою поневолених народів Російської Федерації.

Предмет експертизи: відповідність назви міста *Червоноград* Львівської області вимогам Закону України «Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімії» (далі – Закон).

Топонім *Червоноград* не первісна назва населеного пункту Львівської області, який нині має цю назву.

Історична назва м. *Червоноград* – *Кристинополь* (функціонували також варіанти назви *Кристинопіль*, *Христинопіль*). Засновником міста був краківський воєвода, коронний гетьман Речі Посполитої Фелікс-Казимир Потоцький, який близько 1692 року назвав місто на честь своєї дружини Кристини Любомирської (правнучка князя Олександра Острозького). 1 серпня 1772 р., унаслідок поділу Речі Посполитої, *Кристинополь* разом із околицями відійшов до імперії Габсбургів, після чого Потоцькі були змушені залишити місто. Його наступні власники, управителі – Станіслав Щасний, Адам Понінський, родина Вишневських, Зигмунт Літинський – не змінювали назву міста, про що свідчать численні документи.

З початком Другої світової війни 19 вересня 1939 р. *Кристинополь* без бою зайняли німецькі окупаційні війська, а 22 вересня того ж року в місто на короткий час (до 14 жовтня) ввійшла Червона Армія, яка, відповідно до Пакту Молотова-Ріббентропа, окупувала західноукраїнські землі. У липні 1944 р. радянська армія остаточно витіснила з міста невеликий німецький гарнізон.

15 лютого 1951 р. в Москві було укладено «Угоду між Союзом Радянських Соціалістичних Республік і Польською Народною Республікою про обмін ділянками державних територій». Згідно з угодою, Польська республіка і Союз Радянських Соціалістичних Республік обмінялися ділянками державних територій площею по 480 км²: Польська республіка отримувала ділянку в Дрогобицькій області загальною площею 480 км², передаючи Радянському Союзу рівну за розміром ділянку в Люблінському воєводстві.

Обмін територіями не включав населення, яке проживало на них. Взаємне переміщення населення, що тривало до середини жовтня 1951 року, стало трагедією для близько 32 тисяч бойків – західної субетнічної групи українців, які населяли район, що відходив до Польщі, їх виселення до південних областей УРСР було фактично депортацією.

Натомість колишні польські території, звідки виїхало близько 14 тисяч осіб до Польської республіки, заселили здебільшого робітники зі сходу України.

Проте тільки 15 листопада 1951 р. частина Сокальщини, зокрема й *Кристинопіль*, офіційно ввійшла до складу СРСР. Відповідно до Указу Президії Верховної Ради Української РСР «Про утворення Забузького району у складі Львівської області», на території Забузького району утворено Червоноградську міську раду із центром у місті *Червоноград (Кристинопіль)*.

У російській імперській топонімічній традиції радянського зразка присвоєння об'єктам топоніміки назв із використанням прикметника *червоний, червоне* тощо мало ідеологічну мету – маркування завойованих, захоплених чи анексованих територій радянською / комуністичною символікою, елементом якої, серед іншого, був червоний колір. Про це свідчить, зокрема, вживання в деяких документах російськомовного варіанта назви *Червонограда – Красноград*. Перейменування *Кристинополя* на *Червоноград* мало ідеологічне забарвлення: місто набувало статусу промислового центру з переважно робітничим населенням, що формувалося фактично на новій основі не лише з місцевої, але й приїжджої людності, та мало стати соціальною опорою радянської влади в новоприєднаному регіоні. Нова ідеологічна назва *Червоноград* насамперед мала асоціюватися з пролетарською та радянською символікою – червоним забарвленням партійного та державного прапора СРСР і основного кольору прапорів союзних республік, а також кольором Комуністичного інтернаціоналу.

З огляду на викладене вище **назва міста Червоноград Львівської області** як така, що пов'язана з реалізацією російської імперської політики (встановленням радянської влади на території України), відповідно до підпункту «є» пункту 4 частини першої статті 2 Закону, **належить до символіки російської імперської політики.**

Члени Експертної комісії Українського інституту національної пам'яті з питань визначення належності об'єктів до символіки російської імперської політики:

БАЧИНСЬКА Олена Анатоліївна

БРЕХУНЕНКО Віктор Анатолійович

ВЕРБИЧ Святослав Олексійович

ГЕНЕРАЛЮК Леся Станіславівна

ГРЕЧИЛО Андрій Богданович

НАУМОВ Сергій Олександрович

РУБЛЬОВ Олександр Сергійович

СОКИРКО Олексій Григорович

СКРИПНИК Анатолій Юрійович